

آموزش مقدماتی تار و سه تار

بر اساس ردیف دستگاهی
موسیقی ایرانی

نبی احمدی

بته‌هون
مرکز موسیقی بته‌هون شیراز

همراه با اجرای قطعات

سرشناسه : احمدی، نبی، ۱۳۴۵-
 عنوان و نام پدیدآور : آموزش مقدماتی تار و سه تار: براساس ردیف دستگاهی موسیقی
 مشخصات نشر : ایرانی / نبی احمدی.
 مشخصات ظاهری : تهران : نشر سرود، ۱۴۰۰.
 شابم : ۱۰۴ص : مصور، پارتیسیون؛ ۲۹×۲۲ س.م.
 وضعیت فهرست نویسی : 979-0-802625-79-2
 موضوع : فیبا
 موضوع : تار -- آموزش
 موضوع : Tar (Lute) -- Instruction and study
 موضوع : سه تار -- آموزش
 موضوع : Setar (Iranian musical instrument) -- Instruction and study
 موضوع : موسیقی برای تار -- پارتیسیون
 موضوع : Tar (Lute) music -- Score and part
 موضوع : موسیقی برای سه تار -- پارتیسیون
 موضوع : Setar music -- Score and part
 موضوع : موسیقی ایرانی -- دستگاه ها -- ردیف
 موضوع : Music, Iranian -- Dastgah -- Radif*
 موضوع : موسیقی آوازی -- ایران
 موضوع : Vocal music -- Iran
 رده بندی کنگره : MT۶۵۴
 رده بندی دیویی : ۷۸۹/۷۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۷۶۵۸۲۱۰
 اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

انتشارات سرود

تهران - میدان هفت تیر - ابتدای بهار شیراز - شماره ۱۴
 تلفن: ۸۸۸۳۶۱۰۴ و ۸۸۳۱۸۵۹۱-۲ - دورنگار: ۸۸۳۰۸۹۲۴

آموزش مقدماتی تار و سه تار
 براساس ردیف دستگاهی موسیقی ایرانی

حروف نگاری و صفحه آرایی مهرداد گرگین زاده

طرح جلد بابک قادری

نوبت چاپ اول - ۱۴۰۰

تیراژ ۵۰۰ نسخه

شابم: 979-080-2625-79-2 ۹۷۹-۰۸۰-۲۶۲۵-۷۹-۲ ISMN:

حق چاپ و نشر برای انتشارات سرود محفوظ است.

قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان

فایل صوتی کتاب را از این کانال دریافت کنید

@soroodpublications

www.sorood.ir

فهرست

۵۵.....	مجلس افروز (شور)	۵.....	مقدمه
۵۶.....	رنگ شهرآشوب (قسمت اول)	۸.....	چند نکته در مورد آموزش این کتاب
۵۷.....	مقدمه گریلی	۹.....	آشنایی با بعضی مفاهیم و واژه‌ها در موسیقی ایران
۵۸.....	ضربی حجاز	۱۲.....	توضیحات تئوری مورد نیاز
۵۹.....	تمرین تکیه (ابوعطا)	۱۵.....	نشانه‌ها
۶۰.....	ریز اشاره	۱۶.....	سرمشق‌های مضراب با ریتم‌های ساده
۶۱.....	چهارباغ (چهارپاره)	۱۹.....	سرمشق‌های مضراب با ریتم‌های ترکیبی
۶۲.....	ضربی دشتی	۲۱.....	آشنایی با پرده‌های تار و سه‌تار
۶۳.....	ضربی بیات ترک	۲۳.....	دستان اول
۶۴.....	نغمه بیات ترک	۲۴.....	دستان دوم
۶۵.....	چهارمضراب بیات ترک	۲۵.....	دستان سوم
۶۶.....	چهارمضراب افشاری	۲۶.....	دستان چهارم
۶۷.....	ضربی سه‌گاه	۲۷.....	حرکت روی دستان‌های اول تا چهارم
۶۸.....	چهارمضراب سه‌گاه	۲۸.....	دستان پنجم و ششم
۶۹.....	نغمه سه‌گاه	۲۹.....	حرکت روی دستان‌های اول تا ششم
۷۰.....	ضربی درآمد (چهارگاه)	۳۰.....	دستان هفتم و هشتم
۷۱.....	چهارمضراب چهارگاه (درآمد)	۳۱.....	دستان نهم و دهم
۷۲.....	چهارمضراب چهارگاه (منصوری)	۳۲.....	حرکت روی دستان‌های ساز
۷۳.....	رنگ شهرآشوب (چهارگاه)	۳۳.....	درآمد (ماهور)
۷۴.....	تمرین دراب (زنگ شتر)	۳۴.....	تمرین مضراب دوتاییکی (دو راست، یک چپ)
۷۵.....	ضربی راز و نیاز	۳۵.....	ضربی ماهور
۷۶.....	چهارمضراب همایون (قسمت اول)	۳۶.....	کرشمه (ماهور)
۷۷.....	چهارمضراب همایون (قسمت دوم)	۳۷.....	تمرین تکیه
۷۸.....	نغمه (بیات اصفهان)	۳۸.....	تمرین گندن
۷۹.....	نغمه (دستگاه نوا)	۳۹.....	تمرین مضراب راست و چپ
۸۰.....	چهارمضراب نوا (بخش اول)	۴۰.....	تمرین تریل
۸۱.....	چهارمضراب نوا (بخش دوم)	۴۱.....	چهارپاره (ماهور)
۸۲.....	رنگ نوا	۴۲.....	ضربی فرود دلکش
۸۳.....	نغمه (راست پنجگاه)	۴۳.....	تمرین تک‌ریز
۸۴.....	ضربی راست پنجگاه (شوشتری گردان)	۴۴.....	مجلس افروز
۸۵.....	تمرین شلال (زنگوله، راست پنجگاه)	۴۵.....	ضربی ماهور (درآمد سوم)
۸۶.....	رنگ حربی (دستگاه ماهور)	۴۶.....	ضربی طرب انگیز
۸۸.....	رنگ یک چوبه (دستگاه ماهور)	۴۷.....	تمرین شلال
۹۰.....	چهارمضراب ماهور	۴۸.....	نغمه راک (ماهور)
۹۲.....	چهارمضراب دلکش	۴۹.....	چهارمضراب دلکش
۹۴.....	رنگ شهرآشوب (قسمت دوم)	۵۰.....	مثنوی ماهور (ساقی‌نامه)
۹۶.....	رنگ ضرب اصول (دستگاه شور)	۵۱.....	مثنوی ماهور (کُشته)
۹۸.....	رنگ نستاری (دستگاه نوا)	۵۲.....	مثنوی ماهور (صوفی‌نامه)
۱۰۱.....	رنگ دلگشا (دستگاه سه‌گاه)	۵۳.....	پنجه شعری
		۵۴.....	چهارمضراب عَزَّال

آشنایی با بعضی مفاهیم و واژه‌ها در موسیقی ایران

اگرچه این کتاب به منظور آموزش مقدماتی تار و سه‌تار تدوین شده است، اما در ابتدا بعضی اصطلاحات و مفاهیمی که از مشخصه‌های موسیقی ایرانی هستند نیز، شرح داده خواهند شد تا از این پس به توضیح اضافه و یا پی‌نویس نیاز نباشد.

ردیف

مجموعه قطعات موسیقی ایرانی که تحت عنوان دستگاه‌های موسیقی ایرانی نام برده می‌شوند، همگی با هم به عنوان ردیف موسیقی ایرانی شناخته شده‌اند. هریک از ردیف‌های رایج، شامل حدود ۳۰۰ قطعه کوچک‌تر به نام گوشه هستند که به دنبال هم و با ویژگی‌های خاصی چیده شده‌اند.

دستگاه

دستگاه به طور معمول به یک سری قطعاتی اطلاق می‌شود که به شکل سنتی در کنار هم قرار گرفته‌اند و بیشتر آن‌ها مقام مخصوص به خود را دارند. اما به مفهومی روشن‌تر، دستگاه به عنوان مشخصه آن مقامی است که در قطعه نخستین در هریک از گروه‌ها معرفی می‌گردد. این مقام موقعیتی برجسته دارد، به گونه‌ای که متناوباً در سراسر اجرای قطعات مختلفی که در یک گروه جمع‌اند، از طریق انگاره‌های ملودیک، که فرود نامیده می‌شوند، به آن برگشت داده می‌شود. برای مثال وقتی می‌گوییم دستگاه ماهور، منظور یک گروه از قطعاتی است که تحت نام جامع ماهور قرار دارند. اما وقتی می‌گوییم مقام دستگاه ماهور، فقط مقام قطعه نخستین آن مجموعه مورد نظر است. از این رو در موسیقی ایرانی دوازده گروه از مقام‌ها وجود دارند که مجموع آن‌ها، حدود شصت مقام را ارائه می‌کنند. ناگفته نماند هر مقام، نام مخصوص خود را داراست. این دوازده گروه با این نام‌ها معرفی می‌گردند.

طبق سنت دستگاه‌های شور، نوا، سه‌گاه، چهارگاه، همایون، ماهور، راست پنجگاه به عنوان گروه‌های بزرگ‌تر نام‌گذاری شده‌اند و گروه‌های کوچک‌تر، تحت نام آواز، به آن‌ها وابسته‌اند. ابوعطا، دشتی، بیات ترک، افشاری، منشعب از دستگاه شور و بیات اصفهان، منشعب از دستگاه همایون است.

گوشه

گوشه‌ها، عناوینی عمومی برای قطعات کوچک‌تر موسیقی هستند که مجموعه قطعات یک دستگاه موسیقی ایرانی را می‌سازند. هر دستگاه موسیقی ایرانی، شامل چندین گوشه با اسامی و مقام‌های متفاوت است.

درآمد

درآمد، قطعه یا گروهی از قطعات در یک مقام یکسان است که توسط آن‌ها دستگاه آغاز می‌گردد. درآمد، مهم‌ترین بخش نمادین دستگاه به شمار می‌آید و معرف مقام و پایه اصلی دستگاه است. بنابراین، هویت هر دستگاه در درآمد آن است. گوشه‌هایی که به دنبال درآمد می‌آیند اغلب دارای نام و مقام مشخص به خود هستند.

پیش درآمد

پیش درآمد، یک قطعه سازی با ریتم ثابت و تصنیف شده است که اغلب در آغاز یک دستگاه اجرا می‌شود. ساختن پیش درآمد، در قرن اخیر و بیشتر به منظور گروه‌نوازی پدید آمده است. درویش خان از پیشگامان ساخت پیش درآمد در موسیقی ایرانی است.

چهارمضراب

چهارمضراب، یک قطعه سازی تکنوازی با تمپو (سرعت) سریع با تقسیم‌های دوتایی و سه‌تایی به همراه ضرب‌های

ساده یا ترکیبی است که نوازندگان برای نمایش مهارت در تندنوازی خود آن را در اجرای خود می‌گنجانند. در دوره‌های اخیر، این فرم بسیار مورد توجه و علاقه موسیقی‌دانان قرار گرفته و آهنگ‌های زیادی در این سبک در دستگاه‌ها و گوشه‌های مختلف ساخته شده است.

تصنیف

تصنیف یا موسیقی ضربی با کلام، یک آواز ساخته شده با وزن آهسته است که از فرم‌های آهنگسازی و از پدیده‌ها و دستاوردهای موسیقی‌دانان مشهور قرن اخیر است. از آنجا که ترکیب موسیقی و کلام جذابیت بسیاری به همراه دارد، سبب اقبال عمومی بیشتر این فرم از موسیقی ایرانی شده است. به همین دلیل، تصنیف در فرهنگ موسیقی ما جایگاه ویژه‌ای دارد.

رنگ

رنگ، قطعه‌ای ضربی با سرعت نیمه‌تند است که در پایان هر دستگاه در قالب میزان ترکیبی ۶ اجرا می‌شود. پیدایش این فرم از موسیقی که برای رقص مناسب است، از زمان قاجار به بعد متداول شده است. رنگ‌های قدیمی که نمونه‌های آن در ردیف موسیقی ایرانی موجود است، ریتم‌های متنوعی دارند. نمونه‌های زیادی از این رنگ‌ها را جهت آشنایی در این کتاب آورده‌ایم.

ضربی

ضربی، قطعه ریتمیکی است که فرم آزاد دارد و معمولاً به صورت بداهه در اجرایی گنجانده می‌شود. سیر حرکت ملودی‌های آن بر اساس روند ملودی گوشه‌ها شکل می‌گیرد.

مقام

قبل از پدید آمدن سیستم دستگاهی، موسیقی ایرانی تحت عنوان مقام‌های مختلف شناخته می‌شد. مقام، معرف تعدادی اصوات و فواصل بین آن‌ها و نقش‌هایی است که بعضی اصوات در ساختار ملودیک به عهده دارند و علاوه بر آن، معرف یک طرح کلی است که الگویی را برای بداهه‌سرایی و یا آفرینش آهنگ فراهم می‌سازد.

دانگ

دانگ، به معنای فاصله چهارم درست است که حرکت آهنگ در دستگاه و گوشه، در محدوده آن شکل می‌گیرد و ساختمان درآمدها و گوشه‌ها بر اساس آن بنا شده است.

شاهد

نت شاهد، نتی است که محور اصلی ملودی است و آهنگ گوشه حول آن گردش می‌کند. این نت نقش برجسته و آشکاری در ساختار ملودی دارد و بیش از نت‌های دیگر شنیده می‌شود.

ایست

نت ایست، نتی است که آهنگ و ملودی روی آن خاتمه می‌یابد. همچنین در بعضی مقام‌ها، به عنوان خاتمه، برای جمله‌ها و موقعیت‌هایی به غیر از فرود نهایی به کار می‌رود. در اغلب دستگاه‌ها نت شاهد ایست یکی است و در بعضی، این دو متفاوت است.

فُرود

فُرود، یک جمله نهایی ملودیک با الگوی نسبتاً ثابت، به عنوان پلی است برای برگشت از گوشه به درآمد که همه گوشه‌های مختلف ردیف را به هم پیوند می‌دهد.

اوج

روند اجرایی و توالی گوشه‌ها در یک دستگاه، منوط به حرکت تدریجی از گستره صدایی بم‌تر به گستره زیرتر است. درآمدها معمولاً در منطقه بم آواز یا ساز ظاهر می‌گردند و معمولاً آخرین گوشه‌ها در زیرترین منطقه صوتی قرار داده شده و اوج دستگاه را نشان می‌دهند.

علامت‌های تغییردهنده

منظور از علائم تغییردهنده، علائمی هستند که قبل از نت مربوطه قرار می‌گیرند و آن نت را به مقدار تعیین شده، بم‌تر یا زیرتر می‌کنند.

علامت‌های ترکیبی

علامت‌های ترکیبی، نشانه‌های تغییردهنده‌ای هستند که بعد از کلید روی خط حامل موسیقی نوشته می‌شوند. این نشانه‌ها تا پایان یک قطعه یا آهنگ به قوت خود باقی می‌مانند.

علامت‌های عَرَضی

این نشانه‌ها، در جمله‌های ضربی، فقط تا یک میزان و در جمله‌های آوازی یا ضرب آزاد، تا انتهای یک خط اعتبار دارند.

نت‌های متغیر

نت‌های متغیر در موسیقی دستگاهی عمدتاً در حرکت بالا رونده زیاد و در حرکت پایین رونده کم می‌شوند. مثل نت «ر» درجه پنجم از شور «سُل» که در آواز دشتی و افشاری به صورت نت‌های متغیر معرفی می‌گردد.

بِمُل (b)

بِمُل، علامتی است که نت مورد نظر را حدود نیم پرده بم‌تر می‌کند.

دِیز (#)

دِیز، علامتی است که نت مورد نظر را حدود نیم پرده زیرتر می‌کند.

کُرُن (C)

کُرُن، علامتی است که نت مورد نظر را حدود ربع پرده بم‌تر می‌کند. نام و علامت آن را علی نقی وزیر ابداع کرده است.

سُری (#)

سُری، علامتی است که نت مورد نظر را حدود ربع پرده زیرتر می‌کند. نام و علامت این نشانه هم از دستاوردهای علی نقی وزیر است.

بِکار (b)

بِکار، علامتی است که قبل از هر نتی قرار گیرد آن نت را به حالت اصلی خود برمی‌گرداند.

توضیحات تئوری مورد نیاز

- ۱- برای ثبت اصوات موسیقی به علامت‌های قراردادی نیاز داریم؛ این علامت‌ها را نشانه‌های نت خوانی می‌نامند.
- ۲- همه صداهای موسیقی از بم‌ترین تا زیرترین صدا، تنها هفت اسم دارند که به این صورت خوانده می‌شوند.

Do - Re - Mi - Fa - Sol - La - Si

شکل نت‌ها نیز به این صورت نمایش داده می‌شود:

- ۳- برای ثبت صداهای موسیقی از خط‌های حامل استفاده می‌شود. خط‌های حامل پنج خط موازی هستند که از پایین به بالا شماره می‌شوند. نت‌های موسیقی روی خط حامل و یا میان خط‌ها نوشته می‌شوند. تصویر زیر شکل خط‌های حامل و جای نت‌های مربوطه را نشان می‌دهد.

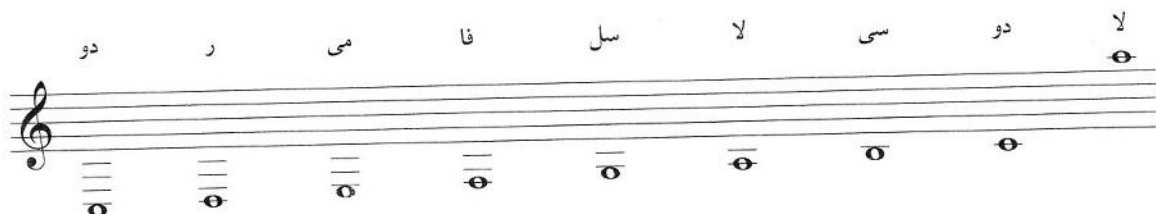

- ۴- برای خواندن صداهای موسیقی به یک شکل و یا مبنا احتیاج داریم؛ به این مبنا کلید می‌گویند. جایی که کلید قرار می‌گیرد، نام یکی از نت‌های موسیقی معین می‌شود. با کمک این نت مبنا محل نت‌های دیگر نیز مشخص می‌گردد. در موسیقی ایرانی بیشتر از کلید سل استفاده می‌شود. این کلید بر روی خط شماره دو قرار دارد. شکل کلید سل و محل قرارگیری نت‌ها بر روی خط‌های حامل در تصویر زیر نشان داده شده است.

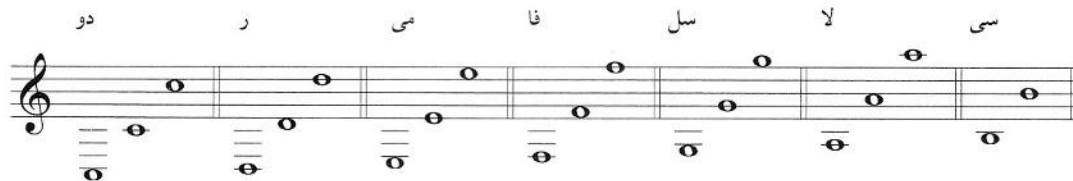

همان‌گونه که در تصویر مشاهده می‌شود تعداد یازده نت روی پنج خط حامل نوشته می‌شوند و بقیه نت‌ها با خط‌های اضافی یا خط‌های تکمیلی در زیر و یا بالای خط‌های حامل نوشته می‌شوند.

نت‌های اضافی یا تکمیلی روی خط‌های حامل:

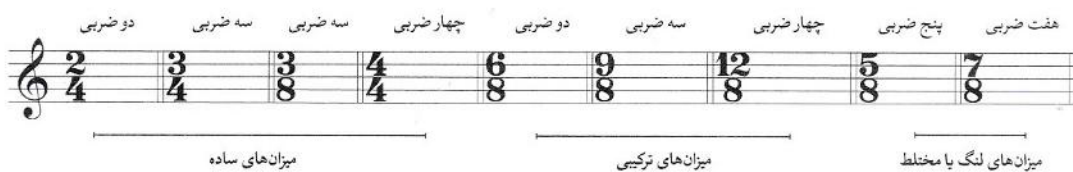
۵- برای سهولت در شناخت نت‌ها، نت‌های مشترک، به‌طور جداگانه بر روی خط‌های حامل در تصویر زیر نشان داده شده است.

۶- هر قطعه موسیقی به قسمت‌های کوچک‌تری به نام میزان تقسیم می‌شود که گروهی از ضرب‌ها را در خود جای می‌دهد. این تقسیم‌بندی توسط خط‌های عمودی به نام خط میزان مشخص می‌شود. تعداد و نوع ضرب‌های هر میزان نیز با میزان نما (کسر میزان) مشخص می‌گردد. دو خط عمودی که در انتهای قطعه موسیقی کشیده می‌شود «دولاخت» پایان نام دارد.

۷- علامت میزان نما (کسر میزان) در ابتدای قطعه، بعد از کلید سل قرار می‌گیرد. در میزان نما دو عدد نوشته می‌شود. عدد بالایی تعداد ضرب‌های هر میزان را مشخص می‌کند و عدد پایینی نسبت کشش نت گرد به کشش واحد ضرب میزان را نشان می‌دهد. به بیانی دیگر عدد بالایی تعداد کشش و عدد پایینی نوع کشش را نشان می‌دهد.

۸- شکل و اندازه کشش‌ها با هم متفاوت هستند. در تصویر زیر ارزش کشش‌ها و شکل آن‌ها نیز رسم شده است.

شکل نت‌ها	شکل سکوت‌ها	نام کشش‌ها	ارزش کشش‌ها
○	≡	گرد	مبنای ارزش زمانی در موسیقی (۱ واحد)
♪	≡	سفید	نصف گرد (۱/۲ واحد)
♩	♩	سیاه	نصف سفید (۱/۴ واحد)
♪	♪	چنگ	نصف سیاه (۱/۸ واحد)
♫	♫	دولاچنگ	نصف چنگ (۱/۱۶ واحد)
♬	♬	سه لاچنگ	نصف دولاچنگ (۱/۳۲ واحد)

ارزش گرد بر حسب زمان قرار دادی است؛ ممکن است ۲ یا ۴ ثانیه یا کمتر و یا بیشتر باشد. اگر نت گرد در یک قطعه موسیقی ۴ ثانیه طول بکشد، نت سفید ۲ ثانیه، نت سیاه ۱ ثانیه، نت چنگ ۱/۲ ثانیه، نت دولاچنگ ۱/۴ ثانیه و ... طول خواهد کشید.

۹- هرگاه شکل های چنگ و دولاچنگ (نت هایی که دارای چنگک هستند) در جایی از قطعه موسیقی بیش از یکی و پی در پی آمده باشند، می توان آن ها را به صورت گروهی نوشت و دنباله های آن ها را با خط و یا خط هایی به هم وصل کرد. به طور مثال:

۱۰- کشش هایی که گفته شد، تنها می توانند به ۲، ۴، ۸ و ... قسمت تقسیم شوند، در حالی که گاه لازم است یک ارزش زمانی به ۳ یا مضرب هایی از ۳ تقسیم گردد. یکی از نشانه هایی که تقسیم های سه تایی را میسر می سازد نقطه است. اگر سمت راست هر کدام از شکل های کششی که گفته شد نقطه قرار گیرد، به اندازه نصف ارزش زمانی خود نت و یا سکوت به آن می افزاید. به طور مثال:

رنگ دلگشا
 «دستگاه سه‌گانه»

123

The musical score consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 2/4 time signature. The tempo marking '123' is placed at the start. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, often grouped with slurs. Dynamic markings such as 'p' (piano) and 'f' (forte) are used throughout. There are also accents (^) and slurs (>>) over certain notes. The notation includes various ornaments and phrasing slurs, such as double slurs (>>) and double slurs with a vertical line (>>T). The score concludes with a final cadence on the eighth staff.

The musical score is written in a single system with nine staves. The key signature is one flat (B-flat major). The notation includes various rhythmic values, accidentals, and performance markings such as accents, slurs, and dynamic markings.

- Staff 1: Features a series of eighth notes with accents and slurs, including a double accent (>>T) and a double slur (<<T). A fermata is placed over the final note.
- Staff 2: Continues the melodic line with slurs and accents, including a triplet of eighth notes.
- Staff 3: Shows a continuation of the melodic pattern with slurs and accents.
- Staff 4: Includes a double slur (<<T) and a double accent (>>T), with a fermata over the final note.
- Staff 5: Features a series of eighth notes with slurs and accents, including a double slur (<<T) and a double accent (>>T).
- Staff 6: Continues the melodic line with slurs and accents, including a double slur (<<T) and a double accent (>>T).
- Staff 7: Shows a continuation of the melodic pattern with slurs and accents, including a double slur (<<T) and a double accent (>>T).
- Staff 8: Includes a double slur (<<T) and a double accent (>>T), with a fermata over the final note.
- Staff 9: Features a series of eighth notes with slurs and accents, including a double slur (<<T) and a double accent (>>T).

نبی احمدی متولد ۱۳۴۵ آمل دانش‌آموخته‌ی رشته موسیقی ایرانی از دانشکده هنر و معماری تهران، مدرس تار و سه تار، آهنگساز و پژوهشگر عرضه موسیقی ایرانی است. ایشان علاوه بر آموزش جدی موسیقی، کتاب‌های متعددی در حوزه موسیقی ردیف دستگاهی از جمله: ردیف میرزا حسینقلی، ردیف عالی شهنازی، ردیف تار نی داوود و در بخش موسیقی نواحی (موسیقی مازندران) آموزش دوتار موسیقی مازندران، آوانگاری موسیقی مازندران، گنجینه موسیقی مازندران، بررسی تحلیلی موسیقی آیینی و حماسی موسیقی مازندران را در سال‌های متمادی به چاپ رسانده و چندین کتاب دیگر نیز در دست چاپ دارد. کتاب حاضر پس از سال‌ها پژوهش و تحقیق روی ردیف‌های رایج موسیقی ایرانی طراحی شده است. نگارنده این مجموعه پس از بررسی‌ها و تحقیق زیاد روی رپرتوارهای مختلف موسیقی ایرانی روشی را برای آموزش موسیقی ایرانی پیشنهاد می‌نماید تا اتصال دوره‌ی ابتدایی آموزش با خود ردیف موسیقی ایرانی حفظ گردد. از آنجا که پتانسیل موسیقی ردیف دستگاهی ایران بسیار غنی بوده و از همه امکانات دوره‌های مختلف آموزشی برخوردار است، کلیه درس‌ها، تمرین‌ها و مطالب آموزشی این مجموعه از ردیف‌های رایج موسیقی ایرانی، ردیف میرزا عبدالله، ردیف میرزا حسینقلی، ردیف عالی استاد شهنازی، ردیف تار نی داوود و ردیف صبا انتخاب گردیده است.